

آموزش نحو (۱)

دکتر محمدنبی احمدی
عضو هیأت علمی دانشگاه رازی کرمانشاه

سید رضا میراحمدی
عضو هیأت علمی دانشگاه کاشان

سرشناسه : احمدی، محمذنبی
عنوان و نام پندآور : آموزش نحو ۱/محمذنبی احمدی، رضا میراحمدی.
مشخصات نشر : قم : نشر سلیک با همکاری دانشگاه کاشان
مشخصات ظاهری: ۱۵۲، نمودار
شابک ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۲۳۶-۱-۹

نوبت چاپ : اول ۱۳۹۰

تیراژ ۱۰۰۰

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : فارسی - عربی

موضوع : زبان عربی - نحو - راهنمای آموزشی (عالی)

موضوع : زبان عربی - نحو - آزمونها و تمرینها (عالی)

موضوع : زبان عربی - راهنمای آموزشی (عالی)

شناسه افزوده : میراحمدی، رضا، ۱۳۵۲

شناسه افزوده : دانشگاه کاشان

رده بندی کنگره ۶۱۵۱/الف ۳ آ ۱۳۹۰ PJA

رده بندی دیویی ۴۹۲/۷۵۰۷۶ :

شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۱۷۶۴۹

انتشارات سلیک

نام کتاب

نام مولفین

شابک

نوبت چاپ

تیراژ

تعداد صفحه

قطع

قیمت

ناشر

دانشگاه کاشان

آموزش نحو ۱

دکتر محمد نبی احمدی، سید رضا میر احمدی

۹۷۸-۶۰۰-۹۲۲۳۶-۱-۹

اول ۱۳۹۰

۱۰۰۰

۱۵۲

وزیری

۳۰۰۰۰ ریال

سلیک با همکاری دانشگاه کاشان

www.sialkbook.ir

sialkbooknoori@gmail.com

۰۹۱۸۸۷۳۴۲۴۵

۰۲۵۱۷۸۳۴۲۴۵

فهرس الموضوعات

العنوان	الصفحة
راهنمای استفاده از کتاب.....	ج
المقدمة.....	خ
الفصل الأول: إعراب الفعل	
١-١- مواضع رفع الفعل المضارع و نصبه.....	٢
١-٢- الحروف الناصبة.....	٢
١-٣- نصب المضارع بتقدير (أن).....	٦
١-٤- الفاء السببية.....	٩
١-٥- مواضع جزم الفعل المضارع.....	٩
١-٦- الأدوات الجازمة.....	١٢
١-٧- أحكام الشرط و الجواب.....	١٥
١-٨- أحكام أسماء الشرط.....	١٧
١-٩- اجتماع الشرط و القسم.....	٢٠
الفصل الثاني: المرفوعات	
٢-١-١- الفاعل.....	٢٥
٢-١-٢- تقديم الفاعل على المفعول.....	٣٢
٢-١-٣- تقديم المفعول على الفاعل.....	٣٢
٢-١-٤- تقديم المفعول على الفعل و الفاعل.....	٣٢
٢-٢- نائب الفاعل.....	٣٤
٢-٣-١- المبتدأ و الخبر.....	٣٦
٢-٣-٢- مسوغات الابتداء بالنكرة.....	٣٧

٣٧	 ٢-٣-٣ الخير
٤٠	 ٢-٣-٤ مرتبة المبتدأ والخير
٤٠	 ٢-٣-٥ تقدم الخير على المبتدأ
٤٣	 ٢-٣-٦ علاقات الخير بالمبتدأ
٤٣	 ٢-٣-٧ أنواع الخير
٤٦	 ٢-٣-٨ ملحقات المبتدأ والخير
٤٩	 ٢-٣-٩ في حذف كل من المبتدأ والخير
٥١	 ٢-٤ ضمير الفصل أو العماد
٥٣	 ٢-٥ الأفعال الناقصة
٦١	 ٢-٦ أفعال المقاربة
٦٥	 ٢-٧-١ الأحرف المشبهة بـ (ليس)
٦٨	 ٢-٧-٢ خير (إن) و أخواتها
٧٠	 ٢-٧-٣ لام الابتداء
٧٠	 ٢-٧-٤ (ما) الكافة
٧٠	 ٢-٧-٥ تخفيف (إن) و (أن)
٧٢	 ٢-٧-٦ فتح همزة (أن)
٧٢	 ٢-٧-٧ كسر همزة (إن)
٧٣	 ٢-٧-٨ فتح و كسر همزة (أن)
٧٥	 ٢-٨-١ (لا) النافية للجنس
٧٥	 ٢-٨-٢ إبطال عمل (لا) النافية للجنس
٧٥	 ٢-٨-٣ أنواع اسم (لا)
٧٨	 ٢-٨-٤ حذف خير (لا)
٧٨	 ٢-٨-٥ نعت اسم (لا) المفرد

٧٨	٢-٨-٦ تكرار (لا).....
٨١	٢-٩-٩ ضمير الشأن.....
	الفصل الثالث: منصوبات الأسماء
٨٥	٣-١-١ المفعول المطلق.....
٨٥	٣-١-٢ عامل المفعول المطلق.....
٨٥	٣-١-٣ النيابة عن المفعول المطلق المؤكد.....
٨٨	٣-١-٤ النيابة عن المفعول المطلق المبين.....
٨٨	٣-١-٥ حذف الفعل الناصب للمفعول المطلق وجوباً.....
٩٣	٣-٢-٢ المفعول به.....
٩٦	٣-٣-١ تعدي الفعل إلى أكثر من مفعول.....
٩٩	٣-٣-٢ الأفعال التي تتعدى إلى مفعولين أصلهما مبتدأ وخبر (أفعال القلوب).....
٩٩	٣-٣-٣ المعلقات.....
١٠١	٣-٣-٤ الأفعال التي تتعدى إلى مفعولين ليس أصلهما مبتدأ وخبراً.....
١٠٣	٣-٣-٥ الأفعال المتعدية إلى ثلاثة مفاعيل.....
١٠٤	٣-٤-٤ اسم الفعل.....
١٠٦	٣-٥-١ اسم الفاعل.....
١٠٦	٣-٥-٢ اسم الفاعل المجرد من (أل).....
١٠٧	٣-٥-٣ اسم الفاعل المقرون من (أل).....
١٠٩	٣-٦-٦ اسم المفعول.....
١١٠	٣-٧-٧ الصفة المشبهة.....
١١٢	٣-٨-٨ المصدر.....
١١٥	٣-٩-١ أفعل التعجب.....
١١٩	٣-٩-٢ شرط التعجب منه.....

۱۲۱	 ۱۰-۳ التحذیر و الإغراء.
۱۲۵	 ۱۱-۳ الاختصاص.
۱۲۸	 ۱۲-۳ الاشتغال.
۱۳۴	 ۱۳-۳ التنازع.

www.ketab.ir

راهنمای استفاده از کتاب

لطفاً قبل از خواندن این کتاب مطالب زیر را مطالعه و به هنگام خواندن آن، به نکات مطرح شده توجه نمایید تا بتوانید بهره بیشتری از آن ببرید:

۱. این کتاب مطابق با کتاب‌های مشهور دستور زبان عربی تألیف گردیده و به جهت محتوا نحو (۱) تا ابتدای منادا، و از آن تا آخر بحث‌های دستوری در نحو (۲) گنجانده می‌شود.

۲. کتاب حاضر بیشتر جنبهٔ درسی دارد، و در صورت صلاح دید استاد می‌تواند به عنوان کمک درسی مورد استفاده قرار بگیرد، اما دانشجویان علاقمند به ادامهٔ تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد نیز می‌توانند از آن به صورت خودآموز مکملی در کنار سایر کتاب‌های درسی استفاده نمایند.

۳. در این کتاب سعی شده است، بدون آن که قاعده‌ای از قلم بیافتد؛ تا حد ممکن قاعده‌های نحوی خلاصه گردد؛ به این جهت قاعده‌های هر درس در داخل یک کادر بیان شده است، و در بالای هر کادر اشعار متناسب با آن موضوع را از الفیه ابن مالک شاهد هستید، که این امر به آشنا شدن تدریجی با این منبع مهم دستور زبان عربی می‌انجامد، ضمن این که کادر در حقیقت بیانی دیگر از همان قاعده‌های مطرح شده در شعر است؛ به این سبب نیازی به توضیح جداگانه شعر دیده نمی‌شود.

۴. شکل خاص این کتاب، با کادرها و گروه‌های گوناگون و انسجام منطقی، بیشتر برای تثبیت موضوعات در ذهن خواننده گرامی است، و این تلاش امر دسته‌بندی مطالب را بر مخاطب آسان می‌نماید.

۵. تلاش شده است تا در پایان هر کادر تست‌هایی از جمله تست‌های کارشناسی ارشد مربوط به همان کادر داده شود، تا هم دانشجو آموخته‌های خود را بیازماید؛ و هم به وسیله آشنایی با سؤالات، خود را برای کنکور کارشناسی ارشد آماده نماید. در این بخش به سبب خودآزمایی دانشجویان گرامی از آوردن جواب‌های تست، چه به صورت مفصل و تشریحی و چه به صورت اجمالی امتناع کرده‌ایم، اما برآنیم تا جواب مختصر را برای استادان محترمی که عهده‌دار تدریس این ماده هستند، ارسال نمائیم.

۶. برای ماندگاری در ذهن، سعی شده است تا آن‌چه که در قاعده‌های عربی ممنوع است و نبایستی گفته شود؛ تحت عنوان "فلا یقال" ارائه گردد.

۷. قبل از هر فصل قاعده‌های آن فصل به شکل نموداری ترسیم شده است، تا قاعده‌ها به شکل منسجم و یکپارچه در ذهن خواننده باقی بماند.

۸. تست‌های کارشناسی ارشد رشته ادبیات عرب با علامت اختصاری ع و به همراه سال آن در داخل پرانتزی بعد از مطرح شدن سؤال مشخص شده‌است. به عنوان نمونه پرانتز (ع ۸۰) مشخص می‌کند که آن سؤال مربوط به کارشناسی ارشد عربی سال ۸۰ می‌باشد.

۹. تست‌های کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث با علامت اختصاری ق و به همراه سال آن در داخل پرانتزی بعد از مطرح شدن سؤال مشخص شده‌است.

۱۰. تست‌های کارشناسی ارشد رشته ادبیات فارسی با علامت اختصاری ف و به همراه سال آن در داخل پرانتز، بعد از مطرح شدن سؤال مشخص شده‌است.

در خاتمه ضمن تشکر از آقایان فردین دارابی و پیمان رضایی و خانم زهرا کریمی که ما را در انجام این مهم یاری داده‌اند، خاطرنشان می‌نماید که چون هر کار غیر خدایی

خالی از عیب و نقص نیست؛ قطعاً این کتاب نیز خطاها و نقص‌هایی دارد، به ویژه آن که مسأله‌های صرفی و نحوی دقت ویژه و ظرافت خاصی را می‌طلبد. لذا از شما خواننده عزیز خواهشمند است اشکال‌های آن را یادآوری فرمایید که مزید امتنان خواهد بود.

www.ketab.ir

مقدمه

حمد و ستایش خداوندی را سزااست که با حفظ کتاب ارجندش، انسان را کرامت بخشید؛ و او را - در حدّ انسانیّتش - در فهم لفظ و مفهوم آن موفق گردانید. هویتی که ما را به واسطه‌ی تبیین معانی و إعراب قرآن کریم، موهبت‌های بسیار و پاداش فراوان عطا نمود؛ و با پیامبر اعظم و ائمه‌ی معصوم - علیهم السلام - هدایت‌مان فرمود.

بی گمان قرآن کریم برای هدایت و رحمت جهانیان نازل گردیده و تمامی نسل‌ها را از آغاز تا انجام مورد خطاب قرار می‌دهد؛ لذا بر هر مؤمنی است که در نشر فرمان‌های این حبل متین و نور مبین تا یوم الدین همت گمارد. و بدیهی است که این مهم جز با تحوّل و تطوّر علوم اسلامی ممکن نیست و هیچ علمی از علوم اسلامی، از تفسیر گرفته تا فقه و حدیث و اصول و ... وجود ندارد مگر آن که به زبان عربی نیاز مبرم پیدا می‌کند، به عنوان مثال نیک می‌دانید که قسمت اعظم باب‌های اصول فقه و مسائل آن براساس علم إعراب پایه گذاری شده است (زنجشیری، ۳)، این در حالی است که اصول فقه از شاخه‌های علم تفسیر است و کسی که می‌خواهد در مسیر تبیین معنا و تفسیر آیات قرآن گام بردارد بایستی براساس اصول علم صرف و نحو و آنچه که موافق با گفته‌های دانشمندان این علم است عمل نماید. (رجحان، ج ۱/ ۱۸۵)؛ چراکه این کتاب جاودان به زبان عربی آشکار و بدون اعوجاجی نازل گردیده است.

پیامبر اسلام (ص) فرموده است: «أَعَرَبُوا الْقُرْآنَ» و باز فرموده‌اند: «مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ مُتَبَيَّنًا أَوْ بِإِعْرَابٍ كَانَ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ فَضْلٌ أَرْبَعِينَ حَسَنَةً». حضرت علی (ع) در باب اهمیت علم نحو می‌فرماید: «الْفِيقَةُ لِلْأَدْيَانِ وَ الطَّبُّ لِلْأَبْدَانِ وَ النَّحْوُ لِلْسَانَ وَ التَّحْوُمُ لِمَعْرِفَةِ الْأَرْحَامَانِ» (سفينة البحار، ج ۲/ ۵۷۱) امام صادق (ع) نیز در این باره می‌فرماید: «تَعَلَّمُوا الْعَرَبِيَّةَ فَإِنَّهَا كَلَامُ اللَّهِ الَّذِي يُكَلِّمُ بِهِ خَلْقَهُ».

۱- (بلسان عربی مبین) (الشعراء ۱۹۵/۲۶) (قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) (الزمر ۲۸/۳۹)